

NHỚ ĐỒNG

TỐ HỮU

TIỂU DẪN

Bài *Nhớ đồng* thuộc phần *Xiềng xích* trong tập *Từ ấy*, được viết vào tháng 7 - 1939 trong nhà lao Thừa Phủ ở Huế.

*

* *

Tặng Vịnh⁽¹⁾

*Gì sâu bằng nghìn trưa thương nhớ
Hiu quạnh bên trong một tiếng hò !*

*Đâu gió còn thơm đất nả mùi
Đâu ruộng tre⁽²⁾ mát thở yên vui
Đâu từng ô mạ xanh mơn mớn
Đâu nghìn ruộng khoai ngọt sắn bùi ?*

*Đâu nghìn đường con bước vạn đời
Xóm nhà tranh thấp ngủ im hơi
Giữa dòng ngày tháng âm u đó
Không đổi, nhưng mà trời cứ trôi...*

*Gì sâu bằng nghìn trưa hiu quạnh
Ôi ruộng đống quế thương nhớ ơi !*

*Đâu nghìn lưng con xuống ruộng cấy⁽³⁾
Mà bùn hi vọng nước hương nầy*

(1) *Vịnh* : tức là Nguyễn Chí Thanh, người Thừa Thiên, bạn hoạt động cách mạng với Tố Hữu, cũng bị bắt vào nhà lao Thừa Phủ năm 1939.

(2) *Ruộng tre* : ruộng tre, lũy tre (tiếng địa phương vùng Trung Bộ).

(3) Một vài ý thơ và hình ảnh trong đoạn này có lẽ được gợi ý từ bài thơ *Mùa gieo hạt, buổi chiều* của Vích-to Huy-gô.

Và đâu hết những bàn tay ấy
Vãi giống tung trời những sớm mai ?

Đâu những chiều sương phủ bãi đồng
Lúa mềm xao xác ở ven sông
Vẳng lên trong tiếng xe lùa nước⁽¹⁾
Một giọng hò đũa hớ⁽²⁾ nào nùng
Gì sâu bằng những trưa thương nhớ
Hiu quạnh bên trong một tiếng hò !

Đâu dáng hình quen, đâu cá rôi
Sao mà cách biệt, quá xa xôi
Chao ôi thương nhớ, chao thương nhớ
Ôi mẹ già xa đơn chiếc ơi !

Đâu những hồn thân tự thuở xưa
Những hồn quen dãi gió dầm mưa
Những hồn chất phác hiền như đất
Khoai sắn tình quê rất thiết tha⁽³⁾ !

Đâu những ngày xưa, tôi nhớ tôi
Băn khoăn đi kiếm lẽ yêu đời
Vẫn vợ theo mãi vòng quanh quẩn
Muốn thoát, than ôi, bước chẳng rời

Rồi một hôm nào, tôi thấy tôi
Nhẹ nhàng như con chim cà lơi⁽⁴⁾
Say đồng hương nấng vui ca hát
Trên chín tầng cao bát ngát trời...

(1) *Tiếng xe lùa nước* : tiếng xe nước đang hoạt động. *Xe nước* (còn gọi là *cọn*) : bánh xe lớn, gắn nhiều ống tre (hoặc vầu) đã vạt đi một đầu, có thể tự quay được nhờ sức nước, dùng để đưa nước từ sông, suối, kênh, mương trút vào máng dẫn tưới ruộng.

(2) *Hớ* : một kiểu ngân khi hò.

(3) *Thiết tha* : thật thà (tiếng miền Trung và miền Nam).

(4) *Cà lơi* : chim sơn ca (chú giải của tác giả).

*Cho tới chừ đây, tới chừ đây
Tôi mơ qua cửa khám⁽¹⁾ bao ngày
Tôi thu tất cả trong thâm lặng
Như cánh chim buồn nhớ gió mây.*

*Gì sâu bằng nghìn trúa hiu quạnh
Ôi ruộng đồng quê thương nhớ ơi !*

Tháng 7 - 1939
(TỐ HỮU, Thơ, Sdd)

HƯỚNG DẪN ĐỌC THÊM

1. Hãy chỉ ra những câu thơ được lặp đi lặp lại nhiều lần trong bài (có chỗ biến đổi chút ít) và cho biết hiệu quả nghệ thuật của chúng trong việc thể hiện nỗi nhớ của tác giả.
2. Đồng quê hiện lên qua nỗi nhớ của tác giả với những cảnh sắc, những bóng dáng con người nào ?
3. Tâm trạng của tác giả đã diễn biến như thế nào trong bài thơ ?
4. Bài thơ có tên là *Nhớ đồng* nhưng cảm xúc và hình ảnh không chỉ dừng ở nỗi "nhớ đồng", vậy về thực chất, nỗi niềm ấy gồm những cảm xúc gì và hướng về đâu ?